

תיקסם ושווא

בנפרד מבתי-הנבחרים. הקונגרס אינו בוחר בממשלה. וגם אינו יכול להפיל אותה. לכן, כשבוחר האזרח האמריקאי בסניאטור או בחבר בית-הנבחרים, הוא יכול באמת לשייך אותו את עצמו באיזה נציג מקומי הוא רוצה. הוא יודע שהדבר לא יספיק במאומה על הרוב כב הממשלה.

ב בחינה זו דומה ישראל לבריטניה, ולא לארצות-הברית. רק מי שמציע לבטל את שיטת-המימשל הישראלית, ולהנהיג גם אצלנו בחירות ישירות לכל רכס הנשיאות — יכול לקוות שבחירות אישיות לכנסת ישנו איכשהו את המצב הקיים. כל עוד בוחרת הכנסת בממשלה, ויכולה להביע לה אמן או אי-אמן, לא יבחרו הבוחרים במועמדים מקר מיים על פי כושרם ואישיותם. גם אם ינהגו אצלנו מחר בחירות אישיות-אזוריות למתדירין.

כי מי שרוצה שגולדה מאיר ו/או משה דיין ו/או אבא אבן ינהלו את המדינה, לא יוכל לבחור במועמד של גח"ל באזור שלו — אפילו היה מועמד המערך במחוז סטיל גומר, ומועמד גח"ל גאון מהולל. בעומדו מול הקדמי, יחשוב הבוחר בקריית-שמונה על גולדה, בנין, דיין ועוזר — ולא על שרעבי או יענקלביץ, המועמדים המקומיים. הוא יבחר במפלגה — בלי קשר למועמדיה המי קומיים.

ומנגנון המפלגה ידאג לכך שהמועמדים המקומיים יהיו עסקנים נאמנים, שאפשר יהיה לסמוך עליהם בהצבעה חשובה בכנסת — וכל האישים המבריקים, החולי-מים כיום שבשיטה האזורית יהיה להם סיכוי להגיע לכנסת באופן בלתי-תלוי, יישארו גם אז בלי שמץ של סיכוי.

ה תיאוריה היא יפה, אך לא מציאותית. ואילו הפרקטיקה, המעוגנת במציאות חיינו, לא תהיה יפה כלל וכלל.

כי זה מה שיקרה באמת, אם ינהגו כאן בחירות אזוריות-אישיות: בכל מחוז יבחר מועמד המפלגה הגדולה ביותר במי קום. כל שאר הבוחרים באותו מחוז יישארו בלי ייצוג כלשהו. קולותיהם יתנדפו באוויר. המפלגה הגדולה ביותר ברוב רובם של אזורי-הבחירה תהיה רשימת המערך.

מבין 120 חברי הכנסת הראשונה שתיבחר על פי שיטה זו, לפחות 50 יהיו נבחרים המערך. השירים יתחלקו איכשהו בין מועמדי שתי מפלגות קטנות — גח"ל והדתיים. נוכחותם של אלה בכנסת תהיה או בבחינת קישוט. הרוב יוכי, כמוכן, לתקן בכך את מחירי זוטי-הבחירות כך, כדי לסלק גם את המיעוט הקטן. זה אנרשי.

איתו הדבר בדיוק יקרה, באופן הדרגתי יותר, אם תתקבל שיטה מחוכמת קצת-אזורית וקצת-יחסית. גם שיטה כזאת תביא לרוב מוחלט של המערך בבחירות הראשונות — ומאותו רגע תשונה השיטה שוב ושוב, עד שהרוב המוחלט הקטן יהיה לרוב מוחלט עצום. אחרי הכל, אם מותר לשנות את השיטה כדי לרפוק את הפגיעות הקטנות, מדוע אסור יהיה לשנות אותה שנית כדי לרפוק את הסריעות הפחות-קטנות?

ה דוגלים התמימים בשינוי שיטת-הבחירות (להבי דיל מן הדוגלים האמיתיים, שאינם תמימים כלל וכלל, והמצטחקים להם מאחורי גבם של נושאי-הדגל ישיריהלב) מתעלמים מן התגיון הפשוט, האומר שבישראל זוהי הדרך לשליטון חד-מפלגתי, לדמוקרטיה עממית.

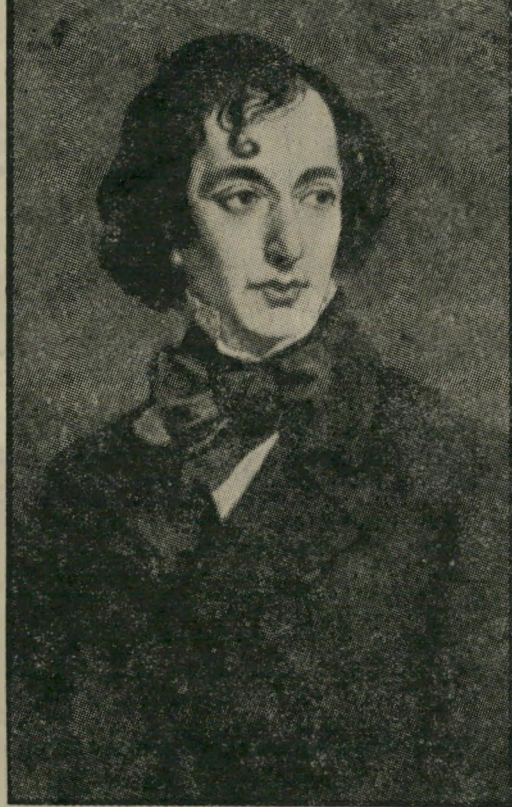
דגמה להם שהשיטה החדשה תביא אישים חדשים לכנסת, תכנין לבניין המרובע רוח רעננה של כוחות חדשים ורעיונות חדשים. נכון הוא ההיפך הגמור. יש כיום בחירות אישיות בארץ. אדם בלתי-תלוי, המוכן להסתכן, יכול להקים רשרי מה עצמאית לבחירות. ואם יש בכל הארץ לפחות אחוז אחד של בוחרים הרוצים באיש זה בכנסת — הוא ייבחר. דומני שנוכחותי בכנסת — ואולי גם נוכחותם של שניים-שלושה ח"כים אחרים — היא הוכחה חיה לכך, שבחירות האזוריות, סיכוי זה ייקבר לנצח. גם האיש הבלתי-תלוי המבריק ביותר — אלוף, פרופסור או גאון תורן — אינו יכול לקוות לצבור במחוז אחד רוב מוחלט. מול מנגנוני-המפלגה האדירים, המשופעים בכספי נתיבי נפט ואוטוקארט.

כל רעיון חדש ומקורי מוכרח להתחיל כנחלתם של יחידים. יחידים אלה לא ישיגו רוב בשום מקום יחיד. לא יהיה להם צל של סיכוי לשלוח נציג לכנסת — והם יפנו בהכרח לדרכי מחתרת ואלימות. ההיסטוריה ידעה דגלים ירדתיים רבים, שהר כידו את הצועדים אחריהם אל עברי פי פחת. דגל זה הוא אחד מהם.

בלכתו לקדמי, יודע הבוחר הבריטי שאין הוא בוחר רק בנציג שכונתו בפרלמנט, אלא גם בממשלה הבאה. וזה חשוב לו לאין שיי עור יותר.

הוא מבחין בקושי בין סמית ובראון. הוא יודע בקושי שסמית מהליבור הוא מוכיר קשיש של הסתדרות העובדים במחוז, עסקן אפור שהגיעה השעה לסלקו ממישרתו עליידי שליחתו לפרלמנט, ושראון השמרני הוא בן-דודו של הגביר המקומי. אבל הוא מבחין היטב-היטב בין אדוארד הית והארולד וילסון. הוא ראה אותם מאות פעמים בטלוויזיה. הוא מכיר כל תור בפניהם, כל קריצה של עיניהם, כל סיסמה של נאומיהם.

אם הוא רוצה שהארולד וילסון יהיה ראשי-הממשלה הבא, הוא ישלח לפרלמנט את סמית.

דישראל: 4 לא נבחר

אם הוא רוצה במנהיגותו של הית, הוא ישלח את בראון.

כך זה היה לפני מאה שנה, כאשר בנימין דישראל המבריק נכשל ארבע פעמים בבחירות, כמועמד בלתי-תלוי, ונבחר רק כאשר הצטרף למנגנון מפלגתי מעובש. כיום, בעידן הטלוויזיה, חמור המצב שבעתיים. מזה דור אין אף חבר-פרלמנט בלתי-תלוי אחד ב-פרלמנט הבריטי. ואילו המפלגה השלישית, הליברלית, הפכה לשבר-כלי.

ה מצב בארצות-הברית טוב יותר, אם כי קשה לומר שרמת חברי בתי-הנבחרים שם מרקיעה שחקים. בסינאט של ארצות-הברית יש מידה ניכרת של עצי מאות לנבחרים. אין כימעט משמעת מפלגתית (רק פעם בשנתיים, כשמחלקים את המישרות בסינאט עצמו, יש הצבעה על פי קווים מפלגתיים).

בארצות-הברית, כמו בבריטניה, הבחירות הן אישיות ואזוריות. בכל אזור נבחר המועמד הנוכה במיספר הקר לזו הגדול ביותר. אם כן, מניין ההבדל שבין שתי הדמוקרטיות האנגליות סכסיות? הוא נעוץ בהבדל בשיטת בחירתה של הממשלה. בבריטניה נבחרת הממשלה עליידי הפרלמנט. ממילא, הרכב הפרלמנט קובע את הממשלה. מי ששולח אדם לפרלמנט, בוחר למעשה בממשלה. לא כן בארצות-הברית. שם נבחר הנשיא במישרין, מדוע? איך זה קרה?

מזור להיווכח כיצד אנשים אינטליגנטיים, בעלי שכל ישר ותפיסה בהירה, נתפסים לפעמים לרעיון-בוסר וסוגדים לו כמו ללוחות-הברית.

רעיון כזה הוא מיקסם-השווא של "הבחירות האזוריות". כמו רוח-רפאים בסיפור-מחתה ישן, קם רעיון זה מדי פעם באישון-לילה מקברו, משמיע אקנות עמוקות במסדרונות הסירה, מרשרש בשלשלתיו החלודות, וחונן כלעומת שבא. וקשה לשכנע את הבריות, המתהפכות על יצוען, שאין זה אלא חלום.

במציאות הישראלית, הומצא הרעיון עליידי דויד בן-גוריון, בימי זוהרו. המניע שלו היה, דווקא, הגיוני מאוד. בן-גוריון לא זכה מעולם ברוב מוחלט בדרך הישרה. הוא רצה להתחכם ולהשיג רוב כזה בדרך של תחבולה. הבחירות האזוריות-האישיות עמדו דהני חזק לו רוב מוחלט.

יתכן שהיתה לבן-גוריון סיבה שניה לשחק ברעיון זה. הוא נהנה, בשעתו, משילטון כימעט מוחלט. אבל הוא לא רצה להיות אחראי לכל תופעות הריקבון והשריחיות, שפשטו במדינה בימי הנהגתו. על כן המציא רעיון שאיפשר לו לעמוד בראש האופוזיציה, בשעה שהוא עצמו היה גם ראש השילטון.

משהו רקוב בממלכת ישראל? אהה, זה בגלל שיטת-הבחירות. לא בן-גוריון אשם, אשמה שיטת-הבחירות. גם זה היה מוחכם מאוד. המזור הוא שכל מיני אנשים, אשר להם לא היתה סיבה סבירה כמו שהיתה לבן-גוריון, חזרו מדי פעם על פיזמון זה: משהו רקוב בממלכת ישראל! שנו את שיטת-הבחירות!

הוזה אומר: די במשיכת קולמוס על גבי הנייר, די בשינוי הטכניקה של הבחירות — והממלכה הרקובה תהפוך לקהילת ישרים.

ה תיאוריה של מיקסם-השווא מצטיינת בפשטותה, כמו הרבה רעיונות-נשל. הנה היא:

בשיטה הנוכחית, אין קשר בין הבוחר והנבחר. לא הבוחרים קובעים מי נכנס לכנסת, אלא מוכירי-מפלגות אלמוניים, בוועדות-מינויים כלייכודות.

הבוחר נאלץ לבחור בין רשימות ארציות, מבלי שתהיה לו השפעה כלשהי על הרכבן של רשימות אלה. אם ינהגו בחירות אזוריות-אישיות, יישבר מונופול זה של העסקנים. המפלגות הצטרכנה להציב בכל מחוז-בחירה אישיות מוכרת וסימפאטית. הבוחר יוכל לבחור במועמד הנראה לו מן המועמדים השונים במחוזו. הנבחר יודע שהוא תלוי בבחורי מחוזו, וישרת אותם. פשוט, יפה, משכנע. אלא שאין לזה, למר" כה הצער, שום אחיזה במציאות.

י שנה ארץ שבה פורחת שיטת-הבחירות האזורית אישית מזה מאות בשנים. הארץ הקלאסית של הדמורקרטיה בריטניה. איזו היה ממש בתיאוריה של המיקסם, היה הפרלמנט הבריטי צריך להיות מופת לעו"ל, אור דגויים.

הברייה-פרלמנט היו צריכים להיות בלתי-תלויים ברעיונות מפלגתיים, וכל אחד מהם היה צריך להכריע בכל עניין על פי הבנתו ומצפונו הריכוזי. והנה, שומו שמיים, ומצב הפוך בדיוק. הפרלמנט הבריטי נחשב, בימינו, כאחד הפרלמנטים הגרועים בעולם. הרמה הממוצעת של חבריו היא מתחת לכל ביקורת. היא נופלת, כך אומרים, אף מן הרמה הממוצעת של כנסת ישראל.

רק פעם ביובל, במיקרים חריגים שבחריגים, מעזים כמה מחבריו להתקומם נגד החלטה סיעתית ולהצביע נגד מפלגתם. בכך הם חורצים לעצמם פסק-דין של מוות פוליטי, כי מאותו רגע אין להם עוד סיכוי להיבחר מחדש. גרוע מזה: ספרים מדעיים הוכיחו שחלק עצום מאזרחי בריטניה אינם יודעים כד מיהו חברי-הפרלמנט שנבחר במחוזם. אין הם יודעים אם זה סמית או בראון — והדבר מעניין אותם בקליפת השום.